

Discurs del president de l'ICIP en motiu del lliurament del Premi ICIP Constructores de Pau 2015

Construir pau exigeix diàleg real. L'exemple del diàleg interreligiós

Rafael Grasa i Hernández

Molt Honorable presidenta, Honorable Conseller, Excel·lentíssim i Reverendíssim Arquebisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra, estimat Joan, és a dir mestre i pare Botam, membres del Parlament i d'altres institucions, representants d'altres tradicions religioses i espirituals presents a Catalunya, persones pertanyents a la societat civil i al món acadèmic, amigues i amics, bona tarda.

Vull començar agraint tothom qui ens acompanya avui la seva presència. En faré concretament tres esments específics. Primer, a la generositat del Parlament amb la institució que presideixo, per acollir per cinquena vegada el lliurament del Premi ICIP Constructores de Pau. Moltes gràcies, presidenta per ser novament la nostra amfitriona. En segon lloc, al conseller Romeva, que ens acompanya per primer cop com a representant del Govern i responsable del Departament a través del qual l'ICIP, entitat pública autònoma, es relaciona amb el Govern, però que fa molt de temps que coneix i aprecia l'ICIP. I en tercer lloc, a totes les persones presents.

Voldria referir-me, minimitzant el risc de repetició, a tres coses.

Primer, recordar el funcionament de l'acte: després de la meva intervenció, hi haurà una glossa del pare Botam per part d'Arcadi Oliveres i la projecció d'un breu vídeo; després, la lectura de l'acta de concessió del Premi, el lliurament del diploma i de l'escultura *Porta del Sol*, la intervenció del premiat i finalment els discursos del conseller i de la presidenta del Parlament.

Segon, faré una breu presentació del Premi, un reconeixement que s'atorga anualment, des de l'any 2011, a persones, institucions o entitats que per la seva trajectòria han tingut un paper rellevant en la construcció i el foment de la pau.

Concretament, el Premi reconeix una tasca continuada i persistent en el foment de la pau, la feina pacient de bastir institucions de pau, de construir pau.

Destaca trajectòries que exemplifiquen com acostar-nos a la pau, entesa com un procés multidimensional centrat en el benestar, la dignitat i la seguretat de les persones, un procés on les idees, els valors i, també el diàleg des de les idees i entre idees, té un paper cabdal. Per això, justament, l'ICIP va demanar a un Premi Nobel de la Pau, arquitecte i escultor de professió, Adolfo Pérez Esquivel, que creés una escultura per distingir els guardonats, que ell anomenà *Porta del Sol*. El Premi fins ara, en concessió ordinària, l'han rebut Pepe Beúnza, que ens acompanya avui, exemplificant la lluita col·lectiva dels objectors i insubmisos al servei militar, les Madres de Soacha, una de les quals Luz Marina avui ens acompanya, per exemplificar la lluita en pro de la dignificació dels desapareguts forçats, de les vides inacabades -en el cas de les Madres de Soacha colombianes per accions homicides de persones pertanyents a les forces de seguretat de l'Estat-. *Gracias Luz Marina por acompañarnos, por seguir en esa lucha y por haber sido una de las voces de las víctimas de los dos lados, el Estado y las FARC, que tanta influencia tuvieron en el giro de las conversaciones de La Habana. Y felicidades por la nominación al Premio Nobel.*

Després, el 2013 el Premi fou concedit a Jovan Divjak, un general d'origen serbi que simbolitzà la defensa de Sarajevo i del seu model de convivència multicultural i religiosa, que durant i després de la guerra recordà que fer les paus i construir la pau són coses diferents i que mai les solucions al conflicte poden venir de fora o donant l'esquena a les persones i a les seves idees i costums. Finalment, el 2014 el Premi fou atorgat a WILPF, la Lliga internacional de Dones per la Pau i la Llibertat, una entitat centenària, creada en difícil circumstància durant la Primera Guerra Mundial, i que ha fet una tasca extraordinària creant institucions de pau en un món, el de les relacions internacionals, poc amable amb la societat civil i encara menys amb les dones, malauradament.

En tercer lloc, vull fer algunes consideracions sobre la importància que per a mi té la concessió del Premi al pare Botam. En primer lloc, ho confesso, en Joan i la seva obra sempre han estat per a mi una referència obligada, des que em va impressionar el contacte amb ell una mica més profund a principis dels anys 80, en ocasió del magma d'iniciatives per la pau de l'època, esperonades per la demanda del referèndum per a la sortida de l'OTAN. Aleshores, en ocasió de la creació de la Universitat Internacional de la Pau a Sant Cugat, de les seves reunions del Patronat o de moltes hores compartides al Centre Borja, em va seduir la seva capacitat de mostrar les múltiples dimensions interconnectades de la pau i com es vinculen a la vida quotidiana, el seu profund coneixement dels pensadors clàssics (catalans i europeus), la coherència entre les seves conviccions ètiques, religioses, cíviques i nacionals, i, en particular, la seva enorme capacitat de generar diàleg. Sí, diàleg, en el sentit genuí i etimològic de la paraula, debat mitjançant el *logos*, el raonament a través de la raó, a través de la raó dialògica. Altrament dit, m'impressionà la seva capacitat -essencial per al diàleg- de combinar formulació precisa de les pròpies idees, respecte per a l'altre, capacitat d'escolta i, per damunt de tot, de creació d'espais i de paraules

compartides, de significacions i de significants conciliables, entre els que dialoguen. Sense tot això, malgrat que es multipliquin les paraules i les converses, no pot haver diàleg real, fructífer, només hi ha intercanvi de mots.

En Joan, a més, ha sabut fer-ho mostrant que aquests trets eren presents als nostres clàssics, tot recuperant el seu mestratge per al present. Per fer-ne un esment, el pare Botam ens ha mostrat diversos cops com calia llegir l'estructura profunda i actualitzar el pensament dels nostres clàssics, com en Ramon Llull, Arnau de Vilanova o Francesc d'Eiximenis, una tríada de potents articuladors de conceptes de pau. En el cas de Llull, per exemple, assenyalant com darrera el seu delit evangelitzador (una religió, una llengua...), hi havia exemples d'instruments de diàleg i de recerca de la pau ben útils per als nostres temps. En Joan ens ha recordat sovint, per exemple, que al segle XIII ja érem una societat multicultural i quant present estigué la comprensió i acceptació d'aquest fet en la redacció, l'any 1274, del *Llibre del gentil i els tres savis*, del mestre Llull, que partia de les diverses tradicions abrahàmiques. Llàstima que les societats europees oblidessin això a partir del segle XV.

Això em porta a una segona consideració, la transcendència de la seva tasca. No només el seu ecumenisme, sinó també la seva fecunda tasca en pro del diàleg interreligiós, una manera de crear paraules compartides entre persones de diferents fes, el camí per evitar que la fe, un dels grans atributs de la identitat de cada persona i cada poble, esdevingui una legitimació de la dialèctica amic-enemic, una forma de dividir creant cismes irreconciliables entre "nosaltres" i "vosaltres". El diàleg interreligiós, com tots el diàlegs genuïns, no sol orientar-se a canviar les creences de base dels altres, ans al contrari, el que es busca és crear terrenys i espais compartits, complicitats i, finalment, objectius, causes concretes que cal perseguir conjuntament. Es tracta, doncs, no de repassar greuges o diferències, sinó d'abandonar salvacionismes i intents de conversió dels altres, i de centrar-se en la superació de tòpics, en l'abandonament de greuges. El que es busca és allò que uneix, bandejant el que separa. La tasca del pare Botam al respecte ha estat constant, tot recuperant el sentit del Parlament de les Religions del Món, creat ja l'any 1893, i tot mostrant que el diàleg interreligiós és multiforme i un bon aliat per al diàleg entre civilitzacions i la construcció de la pau.

Per tant, i en tercer lloc, el que la tasca del mestre Botam ens mostra, una de les moltes coses que l'han fet mereixedor d'aquest Premi i de molts altres reconeixements, és que el diàleg genuí, tot respectant les conviccions íntimes dels altres, és el camí per aconseguir el més difícil en el món globalitzat, mestís i multicultural del present: el respecte a les identitats personals, úniques en el seu sentit individual i comunitari i, alhora, l'aposta per les pertinences múltiples, evitant el risc anorreador de la cerca de la coincidència plena entre identitat i pertinença, impossible i indesitjable al nostre món, en alimentar el que Amin Maalouf anomenà identitats assassines. L'exemple del diàleg interreligiós és una bona manera d'evitar la islamofòbia, la judeofòbia i la cristianofòbia, per

exemple, prejudicis excloents que, al meu parer, són encara més perillosos que les conductes terroristes, atès que les nodreixen.

Per acabar, el que el diàleg interreligiós tan conreat pel pare Botam i qualsevol diàleg genuí ens mostren, doncs, és la possibilitat de construir societats multiculturals, no només tolerants, sinó capaces de conciliar pertinences ben diferents en l'ordre dels valors, les creences, les llengües i els diversos ideals de la vida social, en suma, comunitats on identitat única i pertinences múltiples siguin l'estadísticament normal i no l'excepció. El diàleg interreligiós ens ajuda a entendre què cal fer per, en mots de Francesc Eiximenis a *Regiment de la cosa pública*, aconseguir “el lligament de cada comunitat de gentes aplegades, que viuen sota una mateixa llei, que (...) ha de ser composta per diverses persones que s'ajuden les unes a les altres segons les seves necessitats, en amor i en concòrdia”. El que significa doncs que les religions són, han estat i seran instruments de pau.

Ras i curt, el Premi a Joan Botam mostra la importància del reconeixement mutu i relacional de persones, confessions i valors per fer les paus i per construir la pau. Ell ho va dir fa ben poc de forma magistral, en ocasió de la Setmana Mundial de l'Harmonia Interconfessional, el 4 de febrer d'enguany: “Ens reconeixem per igual ciutadans receptius, actius i passius alhora, recíprocament relacionals. Som, l'un per l'altre; ens necessitem. Per esmenar errors, del passat i del present, reconciliar-nos i junts fonamentar les bases i el projecte d'una societat cada dia millor”.

Gràcies, pare, mestre, amic, per practicar-ho i per recordar-nos, amb el teu exemple, que som, que necessitem ser, germanes i germans, franciscanament parlant.

Barcelona, 12 d'abril de 2016